

5. Crkva sv. Maura (Mavra) na lokalitetu Poluge (Tb. 22, sl. 3-4)

Crkva sv. Maura na lokalitetu Poluge prvi se put spominje 1281. godine (*ecclesia sancte Maure de Delafota*), a tri godine kasnije saznajemo da je dužnost opata i *hereditara* vršio kanonik Vlaho (sin Valia Petra de Cluno).²²³ Sv. Maura usputno je 1773. godine spomenuo I. M. Matijašević (Mattei) koji navodi da je u ruševnom stanju i da se nalazi na istočnom rtu otoka, prema Koločepu.²²⁴ Početkom 20. stoljeća crkvu je kratko opisao V. Lisičar. Tako piše da je bez krova i da na dobro sačuvanim zidinama strši netaknut mali zvonik, za jedno zvono.²²⁵ Arheološka istraživanja i konzervatorsko-restauratorski radovi provedeni su 1998. godine, a voditelji tih istraživanja bili su I. Žile i Z. Tolja.²²⁶ Tada su otkriveni graditeljski ostatci crkve, kao i prigradene joj pravokutne prostorije na sjevernoj strani.²²⁷ No, nisu pronađeni ulomci kamene plastike pa je zbog toga ovaj spomenik teže (preciznije) datirati.

5.1. Arhitektura crkve

Crkva je jednobrodna dvotravejna građevina s polukružno istaknutom apsidom. Nepravilnog je tlocrta (trapezoidna oblika) i manjih dimenzija (6.3 x 4.3 m, debljina zidova: 60 cm). Zidana je priklesanim kamenom nejednaka oblika složenim u nepravilne redove i povezanim obilnim slojem žbuke. Ponajbolje je očuvan sjeverni zid i apsida do visine od oko 2.5 m, dok su južni i zapadni zid sačuvani do visine od oko 70 cm. Vanjske zidne stijenke nisu razvedene, dok su u unutrašnjosti uzdužne stijenke bočnih zidova podijeljene u dva polja s pomoću lezana. Zapadno pročelje crkve nije očuvano, pa nije moguće suditi o njegovu izgledu. No, imajući u vidu da na njegovim krajevima nisu plitki istaci, možemo zaključiti da nije postojao veći polukružni luk sred pročelja, kao što je to bio slučaj kod lopudskog Sv. Petra i većine spomenika tzv. *južnodalmatinskog jednobrodnog kupolnog tipa*. Od prvotnih prozorskih otvora sačuvan je jedino onaj na apsidi. Lučno je zaključen i nešto

²²³ Lučić, 1966: 201, 203; Lučić, 1970: 85.

²²⁴ Lučić, 1966: 216; Lučić, 1993, 23.

²²⁵ Lisičar, 1931: 60.

²²⁶ Voditeljica konzervatorskih radova bila je Z. Tolja, a arheoloških istraživanja I. Žile. Rezultate tih istraživanja djelomično je objavio I. Žile [Žile, 2003: 43], a potom i T. Marasović [T. Marasović, 2013: 244-245]. I. Žile je crkvu sv. Maura na lokalitetu Poluge okvirno datirao u 12. st., dok ju T. Marasović datira u kasno 11. st. (kao uostalom i sve ostale jednobrodne spomenike na Elafitskom otočju) [Žile, 2003: 43; T. Marasović, 2013: 245].

²²⁷ Žile, 2003: 43; T. Marasović, 2013: 244.

je većih dimenzija (60 x 45 cm) od uobičajenih otvora kod ranoromaničkih jednobrodnih crkava na Elafitskom otočju.²²⁸

Srodno arhitektonsko rješenje lopudskom sv. Mauru (polukružna istaknuta apsida, dvotravejnost, nerazvedeno vanjsko oplošje), nalazimo i kod dviju crkava na otoku Braču - Stomorica kod Ložišća i Sv. Luka kod Donjeg Humca iz kasnog 12. ili 13. stoljeća.²²⁹ Također, nerazvedenost vanjskih zidnih stijenki primjetna je od 12. stoljeća kod više jednobrodnih (trotravejnih) građevina na istočnoj obali Jadrana (primjerice Sv. Mikula u Splita i Sv. Juraj u Tučepima).²³⁰ Na širem dubrovačkom prostoru ona je zamjetna kod lopudskog Sv. Ilije iz prve polovine ili sredine 12. stoljeća, te kod mlađih crkava toga tipa iz kasnog 12. i 14. stoljeća (Sv. Luka u Dubrovniku i Sv. Antun Padovanski u Gornjem Čelu na Koločepu).²³¹ S tim u vezi valja istaknuti i to kako je pojava istaknute polukružne apsida kod jednobrodnih crkava na istočnom Jadranu uobičajena od zrele i kasne romanike, tj. od kasnog 12. i 13. stoljeća.

* * *

Iako nam izostanak kamene plastike onemogućuje da preciznije datiramo crkvu sv. Maura na lokalitetu Poluge, njezino arhitektonsko rješenje (napose istaknuta polukružna apsida i nerazvedeno vanjsko oplošje) ukazuje na to da se najvjerojatnije radi o spomeniku iz kasnog 12. ili 13. stoljeća.

---

²²⁸ Primjerice kod crkve sv. Nikole (Grčkog) na brdu Polačica na otoku Lopudu visina prozorskih otvora iznosi između 55 i 60 cm, a širina oko 35 cm. Sličnih dimenzija su otvori i kod ranoromaničkog Sv. Srđa u Bigama na otoku Koločepu i Sv. Ivana Krstitelja kod Šilova Sela na otoku Šipanu.

²²⁹ Stomorica kod Ložišća i crkva sv. Luke kod Donjeg Humca na otoku Braču datiraju se u kraj 11. ili početak 12. st. [T. Marasović, 2011: 528, 530]. Međutim, riječ je o mlađim građevinama iz kasnog 12. ili 13. st. Na taj zaključak ukazuju obilježja njihove arhitekture, napose polukružna istaknuta apsida, nerazvedene vanjske zidne stijenske, pravilnija struktura ziđa (obrađeni kameni blokovi nejednaka i duguljasta oblika složeni u relativno pravilne vodoravne redove, osobito uočljivo kod Sv. Luke), kao i istaknuta luneta portala, jer su to odlike već zrele, a posebice kasne romanike.

²³⁰ Vidi bilješku 191.

²³¹ Tomas, 2014: 88-90, 150-151, 234-235.